
5^η Ενότητα:

Σχεδιασμός και οργάνωση διδασκαλίας

Περιεχόμενα

- 5.1 Σχεδιασμός διαφοροποιημένης διδασκαλίας
- 5.2 Στρατηγικές και ρόλοι εκπαιδευτικού/μαθητών
- 5.3 Στρατηγικές για την ενίσχυση της σκέψης
- 5.4 Υποστήριξη της ευέλικτης ομαδοποίησης
- 5.5 Σχεδιασμός ξεκινώντας από τέλος
- 5.6 Πρωτόκολλο για τον σχεδιασμό ενότητας διαφοροποιημένης διδασκαλίας
- 5.7 Πρωτόκολλο για τον σχεδιασμό μαθήματος διαφοροποιημένης διδασκαλίας

5.1 Σχεδιασμός διδασκαλίας

Οι εκπαιδευτικοί που ξεκινούν το σχεδιασμό της διδασκαλίας από το τελικό αποτέλεσμα και ακολουθούν τις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, ακολουθούν συγκεκριμένα βήματα.

1. Προσδιορίζουν τα επιθυμητά αποτελέσματα μάθησης για τις ενότητες και τα μαθήματα που διδάσκουν.

- ✓ Καθορίζουν τι πρέπει να γνωρίζουν οι μαθητές, να κατανοούν και να είναι σε θέση να κάνουν ως αποτέλεσμα της διδασκαλίας.
- ✓ Καθορίζουν τις βασικές ιδέες που αξίζει να καταλάβουν.
- ✓ Ορίζουν το πού θα επικεντρωθούν οι ίδιοι και οι μαθητές.
- ✓ Θέτουν ουσιώδεις ερωτήσεις που θα αξιοποιηθούν ως οδηγός σκέψης για τους μαθητές.
- ✓ Υποστηρίζουν με επιμέρους συγκεκριμένες γνώσεις και δεξιότητες που οι μαθητές θα χρειαστούν για την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων.

2. Προσδιορίζουν τα τελικά προϊόντα της μάθησης των μαθητών.

- ✓ Αποφασίζουν με ποιους τρόπους θα δείξουν οι μαθητές ότι κατανοούν τις βασικές ιδέες.
- ✓ Εξετάζουν με ποιους τρόπους θα δείξουν οι μαθητές ότι μπορούν να εφαρμόσουν αυτό που έχουν μάθει και με ποια κριτήρια θα αξιολογηθούν.
- ✓ Καθορίζουν με σαφήνεια πότε οι μαθητές θα θεωρηθεί ότι απέκτησαν τις βασικές γνώσεις, δεξιότητες και έχουν κατανοήσει τις εμπλεκόμενες έννοιες.

3. Προσδιορίζουν τις διαφορές των μαθητών ως σημαντικές και πολύτιμες στη διδασκαλία και τη μάθηση.

- ✓ Επιμένουν στην κατανόηση της ετοιμότητας κάθε μαθητή να επιτύχει με καθορισμένους στόχους και να ενισχύσει την ατομική ακαδημαϊκή του ανάπτυξη, των ενδιαφερόντων που μπορούν να συνδεθούν με στόχους για την ενίσχυση των κινήτρων και των προτεινόμενων τρόπων μάθησης για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της μάθησης.
- ✓ Προσπαθούν να κατανοήσουν το ιστορικό και τις εμπειρίες των μαθητών (πληροφορίες σχετικά με τον πολιτισμό, τη γλώσσα, τις προσωπικές αδυναμίες) και να συνυπολογίσουν αυτούς τους παράγοντες στη διδασκαλία τους.

4. Σχεδιάζουν τις μαθησιακές εμπειρίες και τις οδηγίες με βάση τα προηγούμενα τρία σημεία.

- ✓ *Αποφασίζουν ποια βασική γνώση, έννοια και δεξιότητες θα διδαχθούν οι μαθητές.*
- ✓ *Καθορίζουν πώς θα διδαχθούν καλύτερα με βάση τους στόχους.*
- ✓ *Εξασφαλίζουν τους τρόπους ενεργητικής συμμετοχής στη μάθηση.*

5. Ανταποκρίνονται ενεργά στις ανάγκες των μαθητών και ενισχύουν τα κίνητρά τους δημιουργώντας αίσθηση επιβεβαίωσης, ασφάλειας και επιτυχίας

6. Επανεξετάζουν τους μαθησιακούς στόχους που καθορίζουν τι πρέπει να γνωρίζουν οι μαθητές, να κατανοούν και να είναι σε θέση να κάνουν.

- ✓ *Εξασφαλίζουν ότι οι δραστηριότητες και οι αξιολογήσεις επικεντρώνονται στη γνώση, την κατανόηση και τις δεξιότητες που θεωρούνται απαραίτητες.*
- ✓ *Βεβαιώνονται ότι όλοι οι μαθητές σκέφτονται και εργάζονται σε υψηλό επίπεδο σκέψης.*
- ✓ *Βεβαιώνονται ότι όλοι οι μαθητές ασχολούνται με εξίσου ενδιαφέρουσες δραστηριότητες.*

7. Χρησιμοποιούν συστηματικά διαμορφωτική και συνεχή αξιολόγηση που συνδέεται με τους καθορισμένους στόχους για να υλοποιήσουν τη διδασκαλία τους.

- ✓ *Παρέχουν ευκαιρίες στους μαθητές για να κατακτήσουν τις προαπαιτούμενες γνώσεις, όταν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης δείχνουν ότι δεν έχουν τις γνώσεις, τη κατανόηση ή τις δεξιότητες για να επιτύχουν τους στόχους.*
- ✓ *Παρέχουν ευκαιρίες για επιπλέον διδασκαλία ή πρακτική, όταν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης υποδεικνύουν αυτήν την ανάγκη.*
- ✓ *Παρέχουν ευκαιρίες για εμπλουτισμό της γνώσης όταν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης υποδεικνύουν ότι ένας μαθητής ή μια ομάδα μαθητών έχει κατακτήσει ήδη τους στόχους.*

8. Επιδεικνύουν ευελιξία στον προγραμματισμό της διδασκαλίας και στις δραστηριότητες για να υποστηρίξουν την επιτυχία για κάθε μαθητή.

- ✓ *Χρησιμοποιούν το χώρο, το χρόνο, τα υλικά και τις ομάδες για να μεγιστοποιήσουν την πιθανότητα για επιτυχία.*
- ✓ *Χρησιμοποιούν πολλαπλούς τρόπους παρουσίασης, αναπαράστασης που να συνδέονται με ένα ευρύ φάσμα πολιτισμών και διαφορετικών εμπειριών.*

- ✓ *Ενθαρρύνουν κάθε μαθητή να εργάζεται στο κατάλληλο επίπεδο πολυπλοκότητας ή δυσκολίας και παρέχουν τη «σκαλωσιά» που είναι απαραίτητη για να επιτύχουν.*

9. Συλλέγουν στοιχεία για τη μάθηση των μαθητών σε ποικίλες μορφές.

- ✓ *Παρέχουν ποικίλες τρόπους για να δείξουν οι μαθητές τι γνωρίζουν, κατανοούν και μπορούν να κάνουν.*
- ✓ *Βεβαιώνονται ότι οι μαθητές γνωρίζουν πώς ορίζεται η «επιτυχία» στο έργο τους.*

5.2 Στρατηγικές και ρόλοι εκπαιδευτικού/μαθητών

Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί:	Τι χρειάζεται να κάνουν οι μαθητές:
<ul style="list-style-type: none"> • Άμεση διδασκαλία • Επίδειξη/μοντελοποίηση • Διάλεξη • Ερωτήσεις 	<p>Να αντιλαμβάνονται, να δέχονται τις πληροφορίες, να απαντούν σε ερωτήσεις.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παρατηρούν, εξασκούνται, βελτιώνονται • Ακούν, παρακολουθούν, σημειώνουν, ρωτούν • Απαντούν
Μεθόδους διευκόλυνσης/οικοδόμησης της γνώσης	Κατασκευάζουν, εξετάζουν και επεκτείνουν το νόημα
<ul style="list-style-type: none"> • Επικέντρωση σε έννοιες • Συνεργατική μάθηση • Συζήτηση • Πειραματική έρευνα • Γραφική αναπαράσταση • Καθοδηγούμενη έρευνα • Εκμάθηση βασισμένη σε ερωτήματα • Αμοιβαία διδασκαλία • Προσομοίωση • Σωκρατική μέθοδος 	<ul style="list-style-type: none"> • Συγκρίνουν, ορίζουν, γενικεύουν • Συνεργάζονται, υποστηρίζουν άλλους, διδάσκουν • Ακούν, ρωτούν, συνυπολογίζουν, εξηγούν • Υποθέτουν, συλλέγουν δεδομένα, αναλύουν • Οπτικοποιούν, συνδέουν, χαρτογραφούν σχέσεις • Ρωτούν, ερευνούν, συμπεραίνουν, υποστηρίζουν • Θέτουν/καθορίζουν τα προβλήματα, επιλύουν, αξιολογούν • Απαντούν και εξηγούν, αναστοχάζονται, επανεξετάζουν • Αποσαφηνίζουν, αναρωτιούνται, προβλέπουν, διδάσκουν • Εξετάζουν, σκέφτονται, συζητούν • Εξετάζουν, εξηγούν, δικαιολογούν • Συμμετέχουν σε ιδεοθύελλα, οργανώνουν, σχεδιάζουν, αναθεωρούν
Εποπτεία	Βελτιώνουν δεξιότητες και εμβαθύνουν στην κατανόηση
<ul style="list-style-type: none"> • Ανατροφοδότηση • Καθοδηγούμενη πρακτική 	<ul style="list-style-type: none"> • Ακούν, σκέφτονται, εφαρμόζουν, δοκιμάζουν, βελτιώνουν • Επανεξετάζουν, αναθεωρούν, βελτιώνουν

5.3 Στρατηγικές για την ενίσχυση της σκέψης

Ανεξάρτητα από τις επιλογές στρατηγικών και τρόπων διδασκαλίας, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να καλλιεργούν διαρκώς την ενεργητική σκέψη και την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών τους. Παρακάτω αναφέρονται πρακτικές που ενσωματώνονται εύκολα στη διδασκαλία και με τη συστηματική χρήση οδηγούν σε σημαντική πρόοδο της μάθησης.

1	Δώστε χρόνο να σκεφτούν.	<i>Παρέχετε τουλάχιστον πέντε δευτερόλεπτα χρόνο σκέψης μετά από μια ερώτηση και μετά από μια απάντηση.</i>
2	Καλέστε τους μαθητές να απαντήσουν τυχαία.	<i>Αποφύγετε να δίνετε το λόγο μόνο σε εκείνους τους μαθητές που σηκώνουν χέρι.</i>
3	Χρησιμοποιήστε διερευνητικές και συμπληρωματικές ερωτήσεις.	<i>«Γιατί; Μπορείτε να εξηγήσετε; Συμφωνείτε; Πώς ξέρετε..; Δώστε ένα παράδειγμα».</i>
4	Δώστε νύξεις για τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου	<i>«Δεν υπάρχει μια σωστή απάντηση σε αυτή την ερώτηση. Θέλω να εξετάσετε εναλλακτικές λύσεις.»</i>
5	Ζητήστε από τους μαθητές να αναλύσουν τη σκέψη τους	<i>«Πείτε μου αναλυτικά πώς φτάσατε στην απάντησή σας»</i>
6	Ζητήστε από τους μαθητές να συνοψίζουν βασικά σημεία.	<i>«Θα μπορούσατε να συνοψίσετε μέχρι στιγμής τα βασικά σημεία του _____ (του κειμένου, του ομιλητή, της ταινίας, της συζήτησής μας);»</i>
7	Παίξτε τον «συνήγορο του διαβόλου».	<i>Μέσα από αυτό το «παιχνίδι», οι μαθητές καλλιεργούν ευέλικτη σκέψη και μαθαίνουν να επιχειρηματολογούν.</i>
8	Έρευνα στην τάξη.	<i>«Πόσοι άνθρωποι συμφωνούν με _____ (αυτή την ιδέα, την άποψη του συγγραφέα, το συμπέρασμα);»</i>
9	Θέστε μεταγνωστικά ερωτήματα.	<i>«Πώς ξέρετε τι γνωρίζετε; Πώς καταλάβατε αυτό; Πώς θα μπορούσατε να δείξετε ότι καταλαβαίνετε;»</i>
10	Ζητήστε από τους μαθητές για να δημιουργήσουν τις δικές τους ερωτήσεις.	
11	Χρησιμοποιήστε τη στρατηγική «think-pair-share».	<i>Επιτρέψτε τον ατομικό χρόνο σκέψης, τη συζήτηση με έναν συμμαθητή και στη συνέχεια προτείνετε το θέμα για συζήτηση στην τάξη.</i>

5.4 Υποστήριξη της ευέλικτης ομαδοποίησης

Η υλοποίηση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, απαιτεί την απόρριψη της μετωπικής διδασκαλίας ως κυρίαρχο τρόπο ομαδοποίησης μέσα στην τάξη. Η υιοθέτηση ευέλικτης ομαδοποίησης βρίσκεται στον πυρήνα της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και καλεί τους εκπαιδευτικούς να αρχίσουν απαντώντας σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, όπως:

- ✓ Γιατί όλη η τάξη ασχολείται με την ίδια δραστηριότητα σε αυτό το σημείο του μαθήματος;
- ✓ Καλύπτονται οι ανάγκες όλων των μαθητών με την παρούσα διάταξη;
- ✓ Πού κατά τη διάρκεια του μαθήματος θα μπορούσα να δημιουργήσω ευκαιρίες για τους μαθητές να εργαστούν σε μικρές ομάδες;
- ✓ Σε ποιο σημείο θα ωφεληθούν περισσότερο οι μαθητές εάν εργαστούν ατομικά;

Είναι πιθανόν ο κάθε εκπαιδευτικός να συνειδητοποιήσει ότι οι περισσότερες απαντήσεις που δίνει στις παραπάνω ερωτήσεις, δεν συνδέονται με τη μάθηση και την ενεργητική συμμετοχή αλλά με εξωγενείς παράγοντες, όπως ο χώρος, η ησυχία, η προηγούμενη εμπειρία και η παράδοση. Στη διαφοροποιημένη διδασκαλία όμως, κάθε διδακτική απόφαση –άρα και η απόφαση για την ομαδοποίηση- λαμβάνεται με βάση την καλύτερη μαθησιακή εμπειρία για τους μαθητές και τις μαθήτριάς μας. Επιπλέον, το ζητούμενο δεν είναι απλώς η αντικατάσταση της μετωπικής διδασκαλίας με έναν άλλο τύπο ομαδοποίησης, αλλά η ευέλικτη ομαδοποίηση, επιλέγοντας από διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με την ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα ή τις μαθησιακές προτιμήσεις των μαθητών.

Προτάσεις για ευέλικτη ομαδοποίηση

- Ολόκληρη η τάξη
- Μισή τάξη
- Μικρές ομάδες
- Ζευγάρια και τριάδες
- Ατομική εργασία
- Καθοδήγηση έναν προς έναν μαζί με εκπαιδευτικό
- Δραστηριότητες στις οποίες οι μαθητές επιστρέφουν μετά από εργασία σε μικρές ομάδες (π.χ. ομάδες βάσης-ειδικών)
- Εργασία σε σταθμούς μάθησης, όπου οι μαθητές εναλλάσσονται σε μικρές ομάδες ή ατομικά.

Η ευέλικτη ομαδοποίηση σε μια τάξη που εργάζεται διαφοροποιημένα, απαιτεί ένα αναλυτικό σχεδιασμό εκ των προτέρων και μια συστηματική διαχείριση του χρόνου, των μεταβάσεων από ομαδοποίηση σε ομαδοποίηση και την οργάνωση της εργασίας σε ομάδες. Παρακάτω παρουσιάζονται ενδεικτικά προτάσεις υποστήριξης της εργασίας σε ομάδες και της διαχείρισης της ευέλικτης ομαδοποίησης.

Ρουτίνες

Σε μία τάξη που εργάζεται διαφοροποιημένα, και αξιοποιεί την ευέλικτη ομαδοποίηση, ο έλεγχος κάθε διαδικασίας της δραστηριότητας δεν βρίσκεται στον εκπαιδευτικό αλλά μοιράζεται με τους μαθητές. Άλλωστε ο εκπαιδευτικός έχει πιο σημαντικούς τρόπους να αλληλοεπιδράσει με τους μαθητές στην τάξη. Έτσι, υπάρχουν συγκεκριμένες ρουτίνες που θα πρέπει να είναι εκ των προτέρων γνωστές στους μαθητές και θα επιτρέψουν την ομαλή λειτουργία της τάξης. Βασικές τέτοιες ρουτίνες αφορούν:

- ✓ Από πού παίρνουν τις εργασίες τους
- ✓ Πού βάζουν τις ολοκληρωμένες εργασίες τους
- ✓ Πώς περνούν από τη μία δραστηριότητα στην άλλη
- ✓ Τι κάνουν όταν χρειάζονται βοήθεια

Όσο πιο σαφείς είναι οι διαδικασίες που ακολουθούνται στην τάξη, τόσο πιο εύκολη θα είναι και η λειτουργία μιας διαφοροποιημένης τάξης, χωρίς θόρυβο και χάος.

Δραστηριότητες διαχείρισης χρόνου

Όταν σε μία τάξη υλοποιείται η ευέλικτη ομαδοποίηση και συχνά οι μαθητές εργάζονται σε διαφορετικές δραστηριότητες, υλικό ή ομάδες, είναι πιθανόν κάποιος να τελειώνει νωρίτερα από τους άλλους, με αποτέλεσμα να δημιουργείται κενό στη ροή της τάξης ως σύνολο. Δύο προτάσεις που μπορούν να βοηθήσουν παρουσιάζονται παρακάτω. Στην πρώτη περίπτωση, υπάρχει ένας φάκελος για κάθε μαθητή, ενώ στη δεύτερη, υπάρχει απλώς μια συλλογή δραστηριοτήτων ανάλογα με τα ενδιαφέροντα ή ανά θεματική ενότητα ή δεξιότητα, κοινή για όλους τους μαθητές.

«Αγκυροβόλι»

Τα παιδιά τις αφήνουν και επανέρχονται σε αυτές, όταν χρειάζεται

- Φωτοτυπία εξάσκησης
- Καρτέλες εργασίας
- Εικονογράφηση εργασίας
- Ανάγνωση βιβλίου

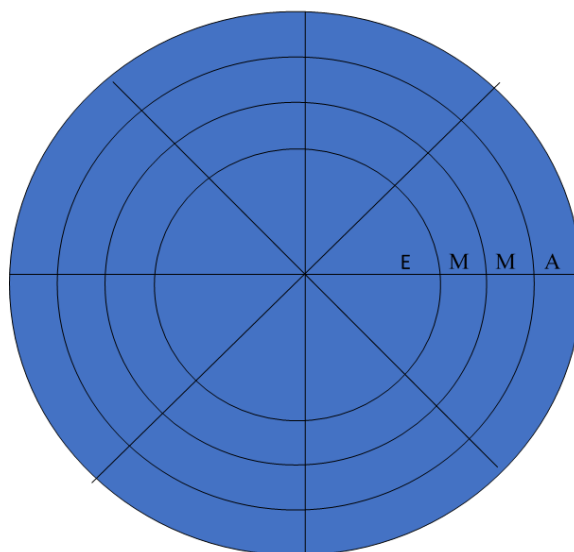
«Σφουγγάρι»

- Δραστηριότητες σύντομης διάρκειας
- Χρησιμοποιούνται όταν κάποιοι μαθητές τελειώνουν νωρίτερα

Οργάνωση ομαδοποίησης

Η ευέλικτη ομαδοποίηση απαιτεί έναν τρόπο γρήγορης συγκρότησης ομάδων άλλοτε με βάση τα ενδιαφέροντα άλλοτε με βάση την ετοιμότητα κλπ. Αφού ολοκληρώσουμε την αρχική αξιολόγηση των μαθητών, μπορούμε να κατασκευάσουμε ομόκεντρους κύκλους και να τους συνδέσουμε στο κέντρο με «διπλόκαρφο». Γράφουμε τα ονόματα μαθητών που «μοιάζουν» μεταξύ τους σε κάθε κύκλο. Με τον τρόπο αυτό, όταν θέλουμε εύκολα και γρήγορα να δημιουργήσουμε ομοιογενείς ομάδες, επιλέγουμε από τον ίδιο κύκλο, ενώ όταν θέλουμε μικτές ομάδες, διαλέγουμε μαθητές μεταξύ δύο ακτίνων των κύκλων. Στο παράδειγμα, εδώ, προτείνεται η αξιοποίηση για ομαδοποίηση ανάλογα με την ετοιμότητα.

- A είναι οι αρχάριοι μαθητές
M είναι οι μαθητές μέσου επιπέδου
E είναι οι μαθητές με επιδόσεις

Υποστήριξη της εργασίας σε ομάδα

Εξασφαλίζουμε την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας

- Πρώτα κάνω ομάδες, εξηγώ γιατί θα δουλέψουν σε ομάδες
- Εξηγώ καλά τι θα κάνουν, το βάζω στο πίνακα
- Κάνουν ερωτήσεις σχετικά με τον τρόπο εργασίας ή ζητώ να μου επαναλάβουν τι θα κάνουμε

Εξασφαλίζουμε τη συμφωνία όλων με τους κανόνες

- «εκπαιδεύω» σε αυτούς τους κανόνες.

Δεν βιαζόμαστε να βοηθήσουμε και να παρέμβουμε στις ομάδες

- μετρώ μέχρι το 10

Πάντα «κλείνουμε» τη δραστηριότητα

Ενδεικτικά Έργα /δραστηριότητες για εργασία σε ομάδες

- Ερωτήσεις/ασκήσεις για δεδομένα/στοιχεία
- Επεξήγηση
- Ερμηνεία
- Σύνδεση με άλλες έννοιες
- Παραγωγή υποθέσεων
- Αίτιο/αποτέλεσμα

- Περίληψη
- Παραδείγματα
- Παίξιμο σκηνής/ ρόλων (για fishbowl)
- Κάντε μια διαφήμιση/σλόγκαν.
- Παραγωγή quiz
- Debate

Αξιολόγηση εργασίας σε ομάδα

Η αξιολόγηση των μαθητών όταν εργάζονται σε ομάδες μπορεί να αφορά τόσο την ατομική συνεισφορά και/ή πρόοδο, όσο και την ομάδα ως σύνολο. Τα συνηθέστερα κριτήρια που αξιοποιούνται είναι ο χρόνος συμμετοχής στο έργο, ο χρόνος ολοκλήρωσης, η επιτυχία ολοκλήρωσης και οι δεξιότητες συνεργασίας. Ο πλέον κατάλληλος τρόπος αξιολόγησης είναι με την αξιοποίηση ρουμπρίκας, όπως ενδεικτικά παρουσιάζεται παρακάτω.

	4	3	2	1
Συμβάλλω στο έργο	Εργάζομαι πάντα για την πρόοδο της ομάδας/ αναλαμβάνω πρόθυμα και εκπληρώνω τον ατομικό μου ρόλο	Εργάζομαι συνήθως για την πρόοδο της ομάδας/ αποδέχομαι και εκπληρώνω τον ατομικό μου ρόλο	Εργάζομαι για την πρόοδο της ομάδας ορισμένες φορές, μετά από υπενθύμιση	Εργάζομαι για την πρόοδο της ομάδας μόνο με καθοδήγηση
Σκέφτομαι τους άλλους	Δείχνω ευαισθησία για τα συναισθήματα και τις ανάγκες των άλλων/σέβομαι τις γνώσεις και τη γνώμη των άλλων	Δείχνω ευαισθησία για τα συναισθήματα/ενθαρρύνω τη συμμετοχή όλων	Δείχνω ευαισθησία για τα συναισθήματα	Δείχνω ευαισθησία για τα συναισθήματα μόνο μετά από υπενθύμιση
Συμβάλλω στη γνώση	Συμβάλλω με πολλές γνώσεις, ιδέες και δεξιότητες	Συμβάλλω με γνώσεις, ιδέες και δεξιότητες	Συμβάλλω με γνώσεις, ιδέες και δεξιότητες μετά από υπενθύμιση	Συμβάλλω ελάχιστα με γνώσεις, ιδέες και δεξιότητες και μόνο μετά από καθοδήγηση
Συνεργάζομαι	Βοηθάω την ομάδα, ενθαρρύνω και προσαρμόζομαι εύκολα	Προσαρμόζομαι εύκολα χωρίς υπενθύμιση	Προσαρμόζομαι αλλά μετά από υπενθύμιση	Συμμετέχω ελάχιστα/αφήνω άλλους να κάνουν τη δουλειά μου

5.5 Σχεδιασμός ξεκινώντας από το τέλος

Όταν ο εκπαιδευτικός σχεδιάζει τη διδασκαλία του ξεκινώντας από το τελικό αποτέλεσμα που θέλει να πετύχει, καλείται να συνδυάσει αποτελεσματικά και δυναμικά δεδομένα από πολλαπλές πηγές. Για να διευκολυνθεί, μπορεί να χρησιμοποιεί συγκεκριμένα πρωτόκολλα, όπως η παρακάτω φόρμα, η οποία τον καθοδηγεί στην εφαρμογή των βασικών αρχών της στρατηγικής.

Στο πρώτο βήμα, ο εκπαιδευτικός καλείται να στοχαστεί και να αποφασίσει ποιοι είναι οι βασικοί στόχοι του αναλυτικού προγράμματος που θα υλοποιηθούν με τη συγκεκριμένη διδασκαλία και να τους επεξεργασθεί κατάλληλα. Ο εκπαιδευτικός θα χρειαστεί να διατυπώσει ουσιώδη ερωτήματα, που θα αποτελέσουν τη ραχοκοκαλιά της διδασκαλίας και θα καθοδηγήσουν τη σκέψη των μαθητών. Στη συνέχεια, θα αποφασίσει ποιοι μαθησιακοί στόχοι είναι απλές γνώσεις, ποιες αφορούν έννοιες και ποιες δεξιότητες, και να τις καταγράψει στο πρωτόκολλο.

Τίτλος ενότητας: Μάθημα: Τάξη:		Διάρκεια:
1^ο βήμα: Στόχοι – Επιθυμητά αποτελέσματα		
Στόχοι Αναλυτικού Προγράμματος: <i>Σε ποιους στόχους επικεντρώνεται η διδασκαλία;</i>		Βασικές ερωτήσεις: <i>Σε ποιες βασικές ερωτήσεις επικεντρώνεται η διδασκαλία;</i>
Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να γνωρίζουν: • Ποιες γνώσεις - κλειδιά θα αποκτήσουν οι μαθητές;	Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να κατανοήσουν: • Ποιες είναι οι βασικές ιδέες; • Τι θα πρέπει να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες; • Ποιες παρανοήσεις μπορούν να προβλεφθούν;	Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να μπορούν να κάνουν: • Ποιες δεξιότητες-κλειδιά θα αποκτήσουν οι μαθητές; • Τι θα πρέπει να μπορούν να κάνουν εφόσον αποκτήσουν αυτές τις δεξιότητες;
2^ο βήμα: Αξιολόγηση		
Δραστηριότητα αξιολόγησης: • Θα μπορούν οι μαθητές/τριες μέσα από αυτή τη δραστηριότητα να δείξουν ότι έχουν κατανοήσει; • Με ποια κριτήρια θα αξιολογηθεί αυτή η δραστηριότητα;		Αρχική αξιολόγηση: • Πώς θα αξιολογηθεί η ετοιμότητα των μαθητών/τριών; Άλλο είδος αξιολόγησης: • Με ποια μέσα (κουίζ, τεστ, εργαλεία για το σπίτι, παρατηρήσεις) θα μπορούν οι μαθητές/τριες να δείξουν ότι έχουν κατακτήσει τους στόχους; • Πώς οι μαθητές/τριες θα αναστοχαστούν και θα αυτοαξιολογήσουν τη μάθησή τους;
Στοιχεία διαφοροποίησης: <i>Ποιες στρατηγικές και μέσα αξιοποιούνται; Πως ανταποκρίνεται η διδασκαλία στις ανάγκες των μαθητών/τριών; Προσφέρονται πολλαπλοί τρόποι επεξεργασίας;</i>		
3^ο βήμα: Σχεδιασμός δραστηριότητας		
Δραστηριότητες: <i>Ποιες μαθησιακές εμπειρίες θα δοθούν στους μαθητές/τριες να επιτύχουν τους στόχους;</i>		
Περιγραφή μαθημάτων		
Μάθημα 1: Μάθημα 2:		

Τίτλος ενότητας: Μάθημα: Τάξη:		Διάρκεια:
1^ο βήμα: Στόχοι – Επιθυμητά αποτελέσματα		
Στόχοι Αναλυτικού Προγράμματος: <i>Σε ποιους στόχους επικεντρώνεται η διδασκαλία;</i>		Βασικές ερωτήσεις: <i>Σε ποιες βασικές ερωτήσεις επικεντρώνεται η διδασκαλία;</i>
Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να γνωρίζουν: • Ποιες γνώσεις - κλειδιά θα αποκτήσουν οι μαθητές;	Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να κατανοήσουν: • Ποιες είναι οι βασικές ιδέες; • Τι θα πρέπει να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες; • Ποιες παρανοήσεις μπορούν να προβλεφθούν;	Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να μπορούν να κάνουν: • Ποιες δεξιότητες-κλειδιά θα αποκτήσουν οι μαθητές; • Τι θα πρέπει να μπορούν να κάνουν εφόσον αποκτήσουν αυτές τις δεξιότητες;

Στο δεύτερο βήμα, αρχικά, ο εκπαιδευτικός ορίζει με ποιον τρόπο θα ξέρει ότι οι μαθητές έχουν πετύχει τους μαθησιακούς στόχους. Ειδικότερα, με ποιους τρόπους θα αξιολογήσει την αρχική τους ετοιμότητα, τι τεστ θα αξιοποιήσει και ποιο θα είναι το κριτήριο εκπλήρωσης των μαθησιακών στόχων. Σε αυτό το σημείο, θα αποφασίσει τι διαφοροποιήσεις μπορεί να κάνει ώστε να παρέχει κατάλληλες μαθησιακές εμπειρίες αξιοποιώντας τα μέσα της διαφοροποιημένης διδασκαλίας.

2^ο βήμα: Αξιολόγηση	
<p>Δραστηριότητα αξιολόγησης:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Θα μπορούν οι μαθητές/τριες μέσα από αυτή τη δραστηριότητα να δείξουν όσα έχουν κατανοήσει; • Με ποια κριτήρια θα αξιολογηθεί αυτή η δραστηριότητα; 	<p>Αρχική αξιολόγηση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πώς θα αξιολογηθεί η ετοιμότητα των μαθητών/τριών; <p>Άλλο είδος αξιολόγησης:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Με ποια μέσα (κουίζ, τεστ, εργασίες για το σπίτι, παρατηρήσεις) θα μπορούν οι μαθητές/τριες να δείξουν ότι έχουν κατακτήσει τους στόχους; • Πώς οι μαθητές/τριες θα αναστοχαστούν και θα αυτοαξιολογήσουν τη μάθησή τους;
<p>Στοιχεία διαφοροποίησης:</p> <p><i>Ποιες στρατηγικές και μέσα αξιοποιούνται; Πως ανταποκρίνεται η διδασκαλία στις ανάγκες των μαθητών/τριών;</i></p> <p><i>Προσφέρονται πολλαπλοί τρόποι επεξεργασίας;</i></p>	

Τέλος, στο τρίτο βήμα, θα σχεδιάσει με βάση όλα τα παραπάνω τις μαθησιακές δραστηριότητες και τα μαθησιακά έργα και θα περιγράψει σύντομα τα επιμέρους μαθήματα για την ενότητα.

3^ο βήμα: Σχεδιασμός δραστηριοτήτων
<p>Δραστηριότητες:</p> <p><i>Ποιες μαθησιακές εμπειρίες θα βοηθήσουν τους μαθητές/τριες να επιτύχουν τους στόχους;</i></p>
Περιγραφή μαθημάτων
<p>Μάθημα 1:</p> <p>Μάθημα 2:</p>

Παρακάτω, παρουσιάζονται δύο παραδείγματα από σενάρια που περιλαμβάνονται στο Φάκελο εκπαιδευτικού υλικού.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1

Τίτλος ενότητας: Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου, «Από τον τόπο μου σε όλη την Ελλάδα Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα Τάξη: Β' Γυμνασίου		Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες
1^ο βήμα: Στόχοι – Επιθυμητά αποτελέσματα		
Στόχοι Αναλυτικού Προγράμματος: Αναγνώριση των δομικών και γραμματικών στοιχείων της νεοελληνικής γλώσσας στον προτασιακό και κειμενικό λόγο. Ειδικότερα, οι μαθητές θα πρέπει: <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν ότι μία παράγραφος μπορεί να οργανώνεται με διάφορους τρόπους (αιτιολόγηση, παραδείγματα, σύγκριση-αντίθεση, διαίρεση κ.λπ.) • Να στηρίζουν τις απόψεις τους χρησιμοποιώντας αιτιολόγηση, παραδείγματα, σύγκριση-αντίθεση, αίτιο-αποτέλεσμα κ.λπ 		Βασικές ερωτήσεις: <ul style="list-style-type: none"> • Πώς μπορούμε να στηρίξουμε τις απόψεις μας/να επιχειρηματολογήσουμε; • Γιατί είναι σημαντικό να δίνουμε επιχειρήματα;
Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να γνωρίζουν: -	Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να κατανοήσουν: <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν ότι μία παράγραφος μπορεί να οργανώνεται με διάφορους τρόπους (αιτιολόγηση, παραδείγματα, σύγκριση-αντίθεση, διαίρεση κ.λπ.) 	Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να μπορούν να κάνουν: <ul style="list-style-type: none"> • Να στηρίζουν τις απόψεις τους χρησιμοποιώντας αιτιολόγηση, παραδείγματα, σύγκριση-αντίθεση, αίτιο-αποτέλεσμα κ.λπ
2^ο βήμα: Αξιολόγηση		
Δραστηριότητα αξιολόγησης: Οι μαθητές/τριες απαντούν σε κάρτες εξόδου, οι οποίες είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας και ανταποκρίνονται στο επίπεδο ετοιμότητας τους. Ο/η εκπαιδευτικός συλλέγει χρήσιμες πληροφορίες για όσα οι μαθητές/τριες έχουν κατανοήσει και σχεδιάζει την επόμενη διδασκαλία αντίστοιχα.		Αρχική αξιολόγηση: Οι μαθητές/τριες απαντούν σε μία κάρτα εισόδου, εντοπίζοντας τα δομικά μέρη μίας παραγράφου. Ο/η εκπαιδευτικός εντοπίζει τους μαθητές χαμηλής ετοιμότητας και αξιοποιεί τα δεδομένα της αξιολόγησης για να δημιουργήσει ζευγάρια μαθητών (κολλητούς ανάγνωσης)

Στοιχεία διαφοροποίησης:

- Η διδασκαλία εστιάζεται σε βασικά ερωτήματα (1. Γιατί είναι σημαντικό να δίνουμε επιχειρήματα; 2. Πώς μπορούμε να στηρίξουμε τις απόψεις μας/να επιχειρηματολογήσουμε;)
- Παρέχεται υποστήριξη στους μαθητές χαμηλής ετοιμότητας – Μνημονοκάρτες και αξιοποίηση των κολλητών ανάγνωσης. Οι κολλητοί ανάγνωσης είναι ζευγάρια μαθητών/τριών διαφορετικής ετοιμότητας που βοηθούν ο ένας τον άλλον για τη μελέτη των κειμένων, με στόχο την κατανόηση και επεξεργασία τους (διαφοροποίηση περιεχομένου ως προς την ετοιμότητα)
- Προσφέρονται πολλαπλοί τρόποι επεξεργασίας με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Οι δραστηριότητες και οι συζητήσεις σε θέματα που σχετίζονται με τις προσωπικές εμπειρίες των μαθητών ενισχύουν τα κίνητρά τους για τη μάθηση και την εμπλοκή τους στο έργο.
- Προσφέρονται διαβαθμισμένες κάρτες εξόδου σε τρία επίπεδα, για τους μαθητές που ανήκουν στο χαμηλό, μεσαίο και υψηλό επίπεδο ετοιμότητας (διαφοροποίηση τελικού προϊόντος ως προς την ετοιμότητα).

3^ο βήμα: Σχεδιασμός δραστηριοτήτων

Δραστηριότητες:

1. Οι μαθητές/τριες μελετούν με τον/την κολλητό τους τις παραγράφους που δίνονται, συζητούν και εντοπίζουν με τη βοήθεια των μνημονοκαρτών με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η κάθε παράγραφος.
2. Οι μαθητές/τριες αναπτύσσουν παραγράφους επιλέγοντας τη θεματική που τους ενδιαφέρει (αθλητισμός, ταινίες, ταξίδια).

Περιγραφή μαθημάτων

- Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει τους τρόπους ανάπτυξης παραγράφου βασιζόμενος στις δύο βασικές ερωτήσεις:
 1. Γιατί είναι σημαντικό να δίνουμε επιχειρήματα;
 2. Πώς μπορούμε να στηρίξουμε τις απόψεις μας/να επιχειρηματολογήσουμε;
- Οι μαθητές/τριες ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στη διαδικασία κρατώντας σημειώσεις και δίνοντας δικά τους παραδείγματα. Οι μαθητές/τριες που ανήκουν στο χαμηλότερο επίπεδο ετοιμότητας παρακολουθούν τη διδασκαλία με τη βοήθεια των μνημονοκαρτών που περιλαμβάνουν τα βασικά στοιχεία που παρουσιάζονται για κάθε τρόπο ανάπτυξης παραγράφου.
- Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε ζευγάρια ετερογενή ως προς την ετοιμότητα (κολλητοί ανάγνωσης). Οι μαθητές/τριες μελετούν με τον/την κολλητό τους τις παραγράφους, συζητούν και εντοπίζουν με τη βοήθεια των μνημονοκαρτών με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η κάθε παράγραφος.
- Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές/τριες σε ομάδες ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους. Οι μαθητές/τριες αναπτύσσουν παραγράφους με βάση τη θεματική που τους ενδιαφέρει (αθλητισμός, ταινίες, ταξίδια).
- Οι μαθητές/τριες παρουσιάζουν τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να στηρίξουν τις απόψεις τους για τον αθλητισμό, τις ταινίες, τα ταξίδια και τα συμπεράσματά τους.
- Οι μαθητές/τριες απαντούν στις διαβαθμισμένες κάρτες εξόδου πριν αποχωρίσουν από την αίθουσα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2

1 ^ο βήμα: Στόχοι – Επιθυμητά αποτελέσματα		
<p>Στόχοι Αναλυτικού Προγράμματος:</p> <p>Οι μαθητές θα πρέπει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν οι μαθητές τους τύπους της κυτταρικής διαίρεσης • Να ονομάζουν οι μαθητές/τριες και να περιγράψουν τα επιμέρους στάδια της μίτωσης και της μείωσης • Να συσχετίζουν οι μαθητές/τριες τους τύπους κυτταρικής διαίρεσης με την αναπαραγωγή και την ανάπτυξη ενός οργανισμού • Να κατανοούν οι μαθητές/τριες το βιολογικό ρόλο της μίτωσης και της μείωσης • Να διακρίνουν οι μαθητές τις διαφορές και τις ομοιότητες μίτωσης και μείωσης 	<p>Βασικές ερωτήσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποια διαδικασία κυτταρικής διαίρεσης οδηγεί στη δημιουργία όμοιων κυττάρων με το αρχικό; • Ποια διαδικασία κυτταρικής διαίρεσης εξυπηρετεί τη δημιουργία γαμετών στους αμφιγονικά αναπαραγόμενους οργανισμούς; 	
<p>Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να γνωρίζουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν οι μαθητές τους τύπους της κυτταρικής διαίρεσης • Να ονομάζουν οι μαθητές/τριες και να περιγράψουν τα επιμέρους στάδια της μίτωσης και της μείωσης 	<p>Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να κατανοήσουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν οι μαθητές/τριες τους τύπους κυτταρικής διαίρεσης με την αναπαραγωγή και την ανάπτυξη ενός οργανισμού • Να κατανοούν οι μαθητές/τριες το βιολογικό ρόλο της μίτωσης και της μείωσης 	<p>Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να μπορούν να κάνουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν οι μαθητές τις διαφορές και τις ομοιότητες μίτωσης και μείωσης
2 ^ο βήμα: Αξιολόγηση		
<p>Δραστηριότητα αξιολόγησης:</p> <p>Η ετοιμότητα των μαθητών/τριών αξιολογείται αρχικά καθώς εισέρχονται στην αίθουσα με το διάγραμμα ΓΘΕ: «Τι γνωρίζω – Τι θέλω να μάθω – Τι έμαθα» Υλικό αξιολόγησης 1.</p>	<p>Αρχική αξιολόγηση:</p> <p>Το τέλος της πρώτης διδακτικής ώρας συμπληρώνουν την 3^η στήλη του διαγράμματος ΓΘΕ και τσεκάρουν τη λίστα. Υλικό αξιολόγησης 1.</p> <p>Στο τέλος της δεύτερης διδακτικής ώρας συμπληρώνουν τον πίνακα 3-2-1 Σύγκριση και Αντίθεση.</p>	

Στοιχεία διαφοροποίησης:

- Αξιοποιείται η διαβάθμιση μαθησιακού έργου για τους μαθητές σε διαφορετικά επίπεδα ετοιμότητα
- Αξιοποιείται η ομαδοποίηση με βάση τη μαθησιακή ετοιμότητα σε ομογενείς ομάδες και ετερογενείς ομάδες ετερογενείς ομάδες
- Παρέχεται ποικιλία υλικών όπως γραφικοί οργανωτές (εννοιολογικού χάρτες, διάγραμμα Venn), μοντέλο Frayer/ Frayer model, βιντεοσκοπημένο υλικό

3^ο βήμα: Σχεδιασμός δραστηριοτήτων

Δραστηριότητες:

1. Οι μαθητές/τριες καλούνται να συνεργάζονται και να συμπληρώνουν το γραφικό οργανωτή.
2. Οι μαθητές/τριες εργάζονται σε ετερογενείς ομάδες για να αναγνωρίσουν τις φάσεις του κυτταρικού κύκλου που βρίσκονται τα κύτταρα και να συμπληρώσουν έναν πίνακα.
3. Οι μαθητές/τριες συνεργάζονται για να συμπληρώσουν τα πεδία του μοντέλου Frayer, το οποίο τους παρέχει τη δυνατότητα να περιγράψουν την κυτταρική διαίρεση με τέσσερις διαφορετικούς τρόπους: ορισμός, χαρακτηριστικά, παραδείγματα, μη παραδείγματα.
4. Οι μαθητές/τριες παρακολουθούν και συμπληρώνουν σε ζεύγη το διάγραμμα Venn για τη μίτωση και τη μείωση.

Περιγραφή μαθημάτων

1^ο μάθημα

- Ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει στην αίθουσα εικόνα με τραύμα. Ταυτόχρονα μοιράζει στους μαθητές κάρτα με διάγραμμα ΓΘΕ «Τι γνωρίζω – Τι θέλω να μάθω – Τι έμαθα» και ζητά να συμπληρώσουν τις δύο πρώτες στήλες.
- Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει στους μαθητές γραφικό οργανωτή και παρουσιάζει σε όλη την τάξη τη διαδικασία της μίτωσης αξιοποιώντας υλικό από επιλεγμένες πηγές. Παράλληλα με την προβολή του υλικού οι μαθητές/τριες καλούνται να συνεργάζονται και να συμπληρώνουν το γραφικό οργανωτή.
- Ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει το πρώτο μέρος του μαθησιακού αντικειμένου ΜΙΤΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΙΩΣΗ. Οι μαθητές/τριες παρακολουθούν και εμβαθύνουν στο θέμα
- Ο/η εκπαιδευτικός δημιουργεί ομάδες με μαθητές από διαφορετικά επίπεδα ετοιμότητας. (Ομάδα 1: A+B+Γ, Ομάδα 2: A+B+Γ, Ομάδα 3: A+B+Γ,...) και διαμοιράζει υλικό δραστηριοτήτων. Οι μαθητές/τριες καλούνται να συνεργαστούν για να πραγματοποιήσουν τις δραστηριότητες.
- Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει ξανά τις κάρτες με τα διαγράμματα ΓΘΕ και οι μαθητές/τριες καλούνται να συμπληρώσουν την 3η στήλη.

2^ο μάθημα

- Ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει ή σχεδιάζει στον πίνακα διάγραμμα ώστε να αντιληφθούν οι μαθητές την αναγκαιότητα ενός μηχανισμού που διατηρεί, σε συνδυασμό με τη γονιμοποίηση, σταθερό τον αριθμό των χρωμοσωμάτων στους αμφιγονικά αναπαραγόμενους οργανισμούς. Οι μαθητές/τριες προβληματίζονται για την αναγκαιότητα της μείωσης.
- Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές/τριες σε ομάδες με βάση την ετοιμότητά τους και προβάλλει στην τάξη video clip σχετικά με τη μείωση. Οι μαθητές/τριες παρακολουθούν και παράλληλα καλούνται να συνεργάζονται και να συμπληρώνουν το γραφικό οργανωτή.

- Ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει το δεύτερο μέρος του μαθησιακού αντικειμένου ΜΙΤΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΙΩΣΗ. Οι μαθητές/τριες παρακολουθούν και κρατούν σημειώσεις.
- Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να χωριστούν σε ζευγάρια και τους μοιράζει αντίγραφα του γραφικού οργανωτή του μοντέλου Frayer; Τους εξηγεί ότι θα πρέπει να συμπληρώσουν τα τέσσερα πεδία ή να ανακαλύψουν την κεντρική έννοια. Οι μαθητές συνεργάζονται για να συμπληρώσουν τα πεδία του μοντέλου. Ο/η εκπαιδευτικός παρακολουθεί και υποστηρίζει τους μαθητές/τριες όταν χρειάζεται. Αφού ολοκληρωθεί η προσπάθεια παρουσιάζεται στην τάξη.
- Ο/η εκπαιδευτικός επιστρέφει στο μαθησιακό αντικείμενο ΜΙΤΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΙΩΣΗ και προβάλλει τις ενότητες με τη σύγκριση των δύο τύπων διαίρεσης, της μίτωσης και της μείωσης. Στη συνέχεια μοιράζει στους μαθητές/τριες ένα διάγραμμα Venn. Οι μαθητές/τριες παρακολουθούν και συμπληρώνουν σε ζεύγη το διάγραμμα Venn.
- Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει στους μαθητές μία κάρτα «Σύγκρισης και Αντίθεσης 3-2-1» και ζητά να καταγράψουν 3 Διαφορές-2 Ομοιότητες και 1 ερώτηση που εξακολουθούν να έχουν.

5.6 Πρωτόκολλο για τον σχεδιασμό ενότητας διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Εναλλακτικά ή σε συνδυασμό με την προηγούμενη διαδικασία, στη διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι θεμελιακός ο σχεδιασμός ανά ενότητα, πριν από τον σχεδιασμό ανά μάθημα ή διδακτική ώρα. Η χρήση της οργάνωσης της διδασκαλίας ανά ενότητα έχει σημαντική ερευνητική τεκμηρίωση (Lenz et al., 1998). Εξασφαλίζει συνοχή μεταξύ των επιμέρους μαθημάτων, αποφυγή κενών στη διδασκαλία και μεγαλύτερη ευελιξία για τους εκπαιδευτικούς στη διαφοροποίηση της διδασκαλίας τους στο σύνολο της ενότητας και δεν τους εγκλωβίζει σε μια σειριακή διδασκαλία με βάση το σχολικό εγχειρίδιο. Ο εκπαιδευτικός καλείται να σκεφτεί την ενότητα στο σύνολό της, να οργανώσει τους στόχους, αξιοποιώντας συγκεκριμένες ερωτήσεις, όπως φαίνονται στο πρωτόκολλο σχεδιασμού ενότητας διαφοροποιημένης διδασκαλίας, και να προσδιορίσει τα ουσιώδη ερωτήματα στα οποία επικεντρώνεται η διδασκαλία.

Ιδιαίτερα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συχνά το περιεχόμενο είναι σύνθετο και οι έννοιες που πρέπει να διδαχθούν πολλαπλές και ανόμοιες. Μια στρατηγική για να διαχειριστούμε καλύτερα το περιεχόμενο και να το διαφοροποιήσουμε κατάλληλα, είναι να προσπαθήσουμε να απαντήσουμε σε ερωτήματα, που αφορούν αν οι έννοιες είναι αφηρημένες, τον ρόλο τους στην οργάνωση της ύλης, τις σχέσεις με άλλες έννοιες και τη σχέση με την εμπειρία και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Προσπαθούμε συγκεκριμένα να απαντήσουμε σε ερωτήσεις όπως:

- ✓ *Ποιες έννοιες της ενότητας είναι αφηρημένες;*
- ✓ *Ποιες έννοιες της ενότητας είναι απαραίτητες για να κατανοήσουν οι μαθητές άλλες έννοιες (από άλλες ίσως ενότητες);*
- ✓ *Ποιες έννοιες είναι απολύτως απαραίτητο να γίνουν κατανοητές για να μπορέσουν οι μαθητές να έχουν πρόσβαση σε άλλες επιμέρους έννοιες;*
- ✓ *Ποιες έννοιες φαίνονται άσχετες με τα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες τους και άρα χρειάζεται να παρουσιαστούν με διαφοροποιημένο τρόπο;*

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός αποφασίζει εάν οι μαθητές θα δουλέψουν ατομικά, σε ζεύγη, σε μικρές ομάδες ή μετωπικά και ποια μέρη της διδασκαλίας θα αφορά κάθε τύπος ομαδοποίησης. Ερωτήσεις όπως αυτές που περιέχονται στο πρωτόκολλο, μας καλούν να αιτιολογήσουμε στον εαυτό μας για ποιο λόγο επιλέγουμε κάθε τύπο ομαδοποίησης και με ποια κριτήρια. Επιπλέον, μας επιτρέπει να παρακολουθούμε τον σχεδιασμό μας ώστε να εξασφαλίζουμε ποικιλία τύπων ομαδοποίησης στη διδασκαλία μιας ενότητας ή μαθήματος.

Προχωρώντας, ο εκπαιδευτικός αποφασίζει ποιες συγκεκριμένες στρατηγικές και μέσα θα αξιοποιήσει από την «εργαλειοθήκη» της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, τι υλικό θα απαιτηθεί και πώς συγκεκριμένα θα αξιοποιηθούν για τη διαφοροποίηση του περιεχομένου, της επεξεργασίας ή του τελικού προϊόντος.

Κάθε σχεδιασμός ενότητας περιλαμβάνει (βλέπε βήματα – Ενότητα 5.5) τον σχεδιασμό της αξιολόγησης –αρχικής, διαμορφωτικής, τελικής-, των μέσων αξιολόγησης και των κριτηρίων επίτευξης της μάθησης.

Ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός μιας ενότητας, μπορεί να αξιοποιηθεί –ιδιαίτερα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση- για να ενισχυθεί η κατανόηση των μαθητών για τα επιμέρους μαθησιακά έργα και τις μεταξύ τους σχέσεις καθώς και η εποπτεία της προόδου της διδασκαλίας και της δικής τους μάθησης.

Πρωτόκολλο σχεδιασμού ενότητας διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Γνωστικό αντικείμενο: (π.χ. Ιστορία)		Τάξη: (π.χ. Α' Γυμνασίου)
Ενότητα/Κεφάλαιο	Συμπληρώστε τον τίτλο της ενότητας/κεφαλαίου	
Αριθμός μαθημάτων/ χρόνος	Σε πόσα μαθήματα ολοκληρώνεται η ενότητα και πόσες διδακτικές ώρες θα χρειαστούν; (π.χ. 3 μαθήματα, 3 διδακτικές ώρες)	
Στόχοι		
<i>Με ποιον τρόπο συνδέεται η παρούσα διδακτική πρόταση με το ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ;</i>		
Γνώση	<i>Τι θέλετε οι μαθητές/τριες να γνωρίζουν; (πρόσωπα, γεγονότα, ημερομηνίες, λεξιλόγιο, ορισμοί κλπ).</i>	
Κατανόηση	<i>Τι θέλετε οι μαθητές/τριες να κατανοούν; (έννοια, βασική ιδέα, γενική αρχή κλπ).</i>	
Δεξιότητα	<i>Τι θέλετε οι μαθητές/τριες να μπορούν να κάνουν; (να συγκρίνουν, να αναλύουν, να κάνουν περίληψη, να ταξινομούν κλπ).</i>	
Προαπαιτούμενες γνώσεις/δεξιότητες		
<i>Ποιες γνώσεις/δεξιότητες είναι απαραίτητες για τη συμμετοχή των μαθητών στη διδασκαλία; Εάν κάποιος από τους μαθητές δεν τις έχουν κατακτήσει, ποιες προσαρμογές είναι απαραίτητες; (υποστηρικτικό υλικό, επαναδιδασκαλία, υποστήριξη από συνομήλικο κλπ)</i>		
Ερωτήσεις-κλειδιά για τη διδασκαλία		
<i>Σε ποια βασικά ερωτήματα και έννοιες εστιάζει η διδασκαλία; Οι πυρηνικές γνώσεις αφορούν έννοιες, βασικές/γενικεύσιμες αρχές, οι οποίες μπορεί να έχουν εφαρμογή σε διαφορετικά πλαίσια.</i>		
Ομαδοποίηση		
<i>Πως υλοποιείται η ευέλικτη ομαδοποίηση; Υπάρχει εναλλαγή της ομαδοποίησης; Ποια είναι η σύσταση ομάδων (ομοιογενείς/ ετερογενείς ως προς την ετοιμότητα κλπ);</i>		

Στρατηγικές και μέσα διαφοροποιημένης διδασκαλίας	
Στρατηγικές Δ.Δ.	<i>Ποιες στρατηγικές αξιοποιούνται; (π.χ. Διαβάθμιση μαθησιακού έργου)</i>
Μέσα Δ.Δ.	<i>Ποια μέσα αξιοποιούνται; (π.χ. κάρτα εισόδου, γραφικοί οργανωτές, κλπ)</i>
Υλικό – Φύλλα εργασίας	
<i>Σε ποιο στάδιο της διδασκαλίας αξιοποιείται το υλικό/φύλλο εργασίας που προτείνετε; (π.χ. Περιεχόμενο, επεξεργασία, εργασία στο σπίτι)</i>	<i>Τι υλικά/ φύλλα εργασίας/χειραπτικό υλικό/λογισμικά/ιστοσελίδες/βίντεο κ.λπ. θα χρειαστούν; Αναφέρετε πραγματικό αριθμό για κάθε ένα. Θα χρησιμοποιήσετε υποστηρικτική τεχνολογία; Για ποιους; Αριθμήστε τα υλικά που προτείνετε και παραπέμψτε στο σημείο που μπορεί να τα βρει κάποιος (π.χ. Υλικό 1: Γραφικός οργανωτής, βλ. Παράρτημα σ. Χ)</i>
	<i>Προσθέστε όσες επιπλέον γραμμές χρειάζεστε ανάλογα με τον αριθμό των υλικών που συμπεριλαμβάνονται στο σενάριο.</i>
Αξιολόγηση	
Είδος αξιολόγησης	<i>Σε ποια φάση της διδασκαλίας αξιολογείτε τους μαθητές και γιατί; Σημειώστε το είδος της αξιολόγησης (π.χ. Αρχική, διαμορφωτική, τελική αξιολόγηση, Αυτο-αξιολόγηση)</i>
Τρόπος αξιολόγησης	<i>Με ποιον τρόπο δείχνουν οι μαθητές τι έχουν μάθει; Τι υλικά/φύλλα εργασίας θα χρειαστούν; Προσφέρονται πολλαπλοί/εναλλακτικοί τρόποι επίδειξης της γνώσης; Πως ενισχύει τον αναστοχασμό; Αριθμήστε τα υλικά που προτείνετε και παραπέμψτε στο σημείο που μπορεί να τα βρει κάποιος (π.χ. Υλικό αξιολόγησης 1: Διαβαθμισμένες κάρτες εξόδου, βλ. Παράρτημα σ. Χ)</i>
	<i>Προσθέστε όσες επιπλέον γραμμές χρειάζεστε ανάλογα με τον αριθμό των υλικών που συμπεριλαμβάνονται στο σενάριο.</i>

Αναλυτικά παραδείγματα συμπληρωμένων πρωτόκολλων ενότητας παρουσιάζονται στα σενάρια στο Επιμορφωτικό υλικό/πακέτο υποστήριξης.

5.7 Πρωτόκολλο για τον σχεδιασμό μαθήματος διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Ο σχεδιασμός μαθήματος με βάση συγκεκριμένο πρωτόκολλο, αποτελεί τη φυσική συνέχεια του σχεδιασμού της ενότητας και έρχεται να οργανώσει με περισσότερη λεπτομέρεια τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας.

Πόσο απαραίτητο είναι όμως ένα τέτοιο σχέδιο μαθήματος;

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν ένα λεπτομερές σχέδιο μαθήματος είτε ως μέρος της αρχικής τους πρακτικής άσκησης στο πλαίσιο των σπουδών τους είτε στα πρώτα χρόνια διδασκαλίας. Αντίθετα, οι περισσότεροι έμπειροι εκπαιδευτικοί, σε μία παραδοσιακή διδασκαλία, ή σχεδιάζουν μια υποθετική πορεία στο μυαλό τους ή οργανώνουν τη διδασκαλία τους γύρω από μία δραστηριότητα που στο παρελθόν λειτούργησε αποτελεσματικά. Όμως σε μία διαφοροποιημένη διδασκαλία, αυτό δεν είναι εφικτό, καθώς απαιτείται η αξιοποίηση πολλών δεδομένων και ο συντονισμός πολλών παραμέτρων, που εξαρτώνται όχι από έναν μέσο μαθητή αλλά από πολλούς διαφορετικούς μαθητές κάθε φορά. Επιπλέον, με βάση ένα σχέδιο μαθήματος, οι μαθητές μπορούν να γνωρίζουν με σαφήνεια τι πρέπει να μάθουν, πώς θα ξέρουν ότι το έμαθαν και πώς ακριβώς θα εργαστούν.

Παρακάτω παρουσιάζεται ένα πρωτόκολλο που προτείνεται για τον σχεδιασμό ενός διαφοροποιημένου μαθήματος. Όπως και στον σχεδιασμό της ενότητας, ο εκπαιδευτικός καλείται να απαντήσει σε συγκεκριμένα ερωτήματα, που αφορούν συγκεκριμένα τις ενέργειες τις δικές του και των μαθητών και τις προτεινόμενες διαφοροποιήσεις διακριτά ως προς το περιεχόμενο, την επεξεργασία και το τελικό προϊόν.

1ο μάθημα:

(Στον παρακάτω πίνακα σημειώστε με Χ, τους άξονες με βάση τους οποίους διαφοροποιήσατε τη διδασκαλία σας.)

Διαφοροποίηση	Ως προς την ετοιμότητα	Ως προς τα ενδιαφέροντα	Ως προς τη μαθησιακή προτίμηση
Περιεχομένου			
Επεξεργασίας			
Τελικού προϊόντος			

Χρόνος	Βήματα διδασκαλίας	Μαθησιακές και διδακτικές ενέργειες	Στοιχεία διαφοροποίησης (Στρατηγικές και μέσα)
	<p>Πως ξεκινάει η διδασκαλία;</p> <p>(αφόρμηση, ανακοίνωση στόχων, σύνδεση με τα προηγούμενα κ.λπ.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιες είναι οι ενέργειες του εκπαιδευτικού; • Ποιες είναι οι ενέργειες των μαθητών; <p>Αναφέρετε συγκεκριμένα πως θα κινείστε με όλους τους μαθητές από βήμα σε βήμα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Πως κινητοποιούνται οι μαθητές; - Ενεργοποιείται η προηγούμενη γνώση; - Πως εισάγονται οι μαθητές στη θεματική; - Οργανώνονται οι ομάδες; <p>Συγκεκριμένη αναφορά στο παράρτημα.</p>
	<p>Περιεχόμενο</p> <p>(συγκεκριμένη αναφορά με βάση το μάθημα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιες είναι οι ενέργειες του εκπαιδευτικού; • Ποιες είναι οι ενέργειες των μαθητών; <p>Αναφέρετε συγκεκριμένα πως θα κινείστε με όλους τους μαθητές από βήμα σε βήμα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Πως θα διαφοροποιηθεί το περιεχόμενο για ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών; - Με ποιον τρόπο δίνεται η πρόσβαση η νέα γνώση; - Παρουσιάζεται με διαφορετικούς τρόπους; (π.χ. σχολικό εγχειρίδιο, βίντεο, εκπαιδευτικό λογισμικό, γραφικοί οργανωτές κ.λπ.). - Προσφέρονται πολλαπλοί τρόποι υποστήριξης; - Ποια υλικά αξιοποιούνται; <p>Συγκεκριμένη αναφορά στο παράρτημα.</p>
	<p>Επεξεργασία</p> <p>(συγκεκριμένη αναφορά με βάση το μάθημα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιες είναι οι ενέργειες του εκπαιδευτικού; • Ποιες είναι οι ενέργειες των μαθητών; <p>Αναφέρετε συγκεκριμένα πως θα κινείστε με όλους τους μαθητές από βήμα σε βήμα</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Πως θα διαφοροποιηθεί η επεξεργασία της νέας γνώσης; - Προσφέρονται πολλαπλοί τρόποι επεξεργασίας; - Είναι όλες οι εργασίες αξιολογικές; - Πως θα εμπλακούν όλοι οι μαθητές; Δίνονται επιλογές; - Ποια υλικά αξιοποιούνται; <p>Συγκεκριμένη αναφορά στο παράρτημα.</p>
	<p>Τελικό προϊόν</p> <p>(συγκεκριμένη αναφορά με βάση το μάθημα)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιες είναι οι ενέργειες του εκπαιδευτικού; • Ποιες είναι οι ενέργειες των μαθητών; 	<ul style="list-style-type: none"> - Πως θα δείξουν οι μαθητές τι έχουν μάθει; - Προσφέρονται πολλαπλοί/εναλλακτικοί τρόποι επίδειξης της γνώσης; - Ποια υλικά αξιοποιούνται;

		<i>Αναφέρετε συγκεκριμένα πως θα κινείστε με όλους τους μαθητές από βήμα σε βήμα.</i>	<i>Συγκεκριμένη αναφορά στο παράρτημα.</i>
	<i>Προσθέστε όσες επιπλέον γραμμές χρειάζεστε ανάλογα με τον αριθμό των βημάτων της διδασκαλίας.</i>		

Παράρτημα

Μάθημα 1

Διδακτικό υλικό

Υλικό 1: ...

Υλικό 2: ...

Κ.λπ.

Υλικό Αξιολόγησης

Υλικό αξιολόγησης 1: ...

Υλικό αξιολόγησης 2: ...

Κ.λπ.

Μάθημα 2

Διδακτικό υλικό

Υλικό 1: ...

Υλικό 2: ...

Κ.λπ.

Υλικό Αξιολόγησης

Υλικό αξιολόγησης 1: ...

Υλικό αξιολόγησης 2: ...

Κ.λπ.

Αναλυτικά παραδείγματα συμπληρωμένων πρωτόκολλων μαθήματος παρουσιάζονται στα σεναρία στο Επιμορφωτικό υλικό/πακέτο υποστήριξης.

Βήματα εφαρμογής της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας

ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

1. Προσδιορίστε βασικές αντιλήψεις, τις ερωτήσεις σας, κριτήρια αξιολόγησης, στόχους, δεξιότητες, πρότυπα, και / ή αποτελέσματα των μαθητών.
2. Εντοπίστε τους μαθητές σας με τις ιδιαίτερες ανάγκες, και σε πρώτο στάδιο εξετάστε τι είναι αυτό που θα χρειαστούν προκειμένου να μάθουν και να επιτύχουν.
3. Σχεδιάστε τη δική σας διαμορφωτική και ανακεφαλαιωτική αξιολόγηση.
4. Προσαρμόστε τις αξιολογήσεις σας ανάλογα με τα ευρήματά σας .

ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

1. Σχεδιάστε τις μαθησιακές εμπειρίες με βάση τις αρχικές αξιολογήσεις, τις γνώσεις σας , το Αναλυτικό Πρόγραμμα και το γνωστικό αντικείμενο.
2. Φανταστείτε κάθε βήμα στην ροή του μαθήματος για να βεβαιωθείτε ότι τα πράγματα έχουν νόημα για κάθε διαφορετική ομάδα των μαθητών σας και ότι το μάθημα θα λειτουργήσει ομαλά.
3. Επανεξετάστε τα σχέδιά σας με ένα συνάδελφο.
4. Αποκτήστε / Δημιουργήστε υλικά που χρειάζονται για το μάθημα.
5. Διεξάγετε το μάθημα.
6. Προσαρμόστε την ανακεφαλαιωτική και διαμορφωτική αξιολόγηση και τους στόχους ανάλογα με τις ανάγκες που προέκυψαν από τις παρατηρήσεις και τα δεδομένα που συλλέχθηκαν κατά τη διδασκαλία .

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

1. Αξιολογήστε την επιτυχία του μαθήματος με τους μαθητές. Τι λειτούργησε και τι όχι, και γιατί;
2. Καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας σχετικά με τις αλλαγές που θα κάνετε στο μάθημα.
3. Ενημερώστε τους μαθητές.

5.7 Βιβλιογραφικές παραπομπές

Ελληνικές παραπομπές:

Αργυρόπουλος, Β. (2013). Διαφοροποίηση και διαφοροποιημένη διδασκαλία. Θεωρητικό υπόβαθρο και βασικές αρχές. Στο Σ. Παντελιάδου & Δ. Φιλιππάτου (Επιμ.). *Διαφοροποιημένη Διδασκαλία: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές* (σσ. 27-59). Εκδόσεις Πεδίο.

Φιλιππάτου, Δ. (2013). Ο ρόλος της αξιολόγησης στη διαφοροποιημένη διδασκαλία. . Στο Σ. Παντελιάδου & Δ. Φιλιππάτου (Επιμ.). *Διαφοροποιημένη Διδασκαλία: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές* (σσ. 61-98). Εκδόσεις Πεδίο.

Ξενόγλωσσες παραπομπές:

Altıntaş, E., & Özdemir, A. Ş. (2015). The effect of the developed differentiation approach on the achievements of the students. *Eurasian Journal of Educational Research*, (61).

Altıntaş, E., & Özdemir, A. S. (2015b). Evaluating a newly developed differentiation approach in terms of student achievement and teachers' opinions. *Educ. Sci. Theor. Pract.* 15, 1103–1118. doi: 10.12738/estp.2015. 4.2540

Bal, A. P. (2016). The effect of the differentiated teaching approach in the algebraic learning field on students' academic achievements. *Eurasian Journal of Educational Research*, 16(63).

Bantis, A. M. (2008). Using Task-Based Writing Instruction to Provide Differentiated Instruction for English Language Learners . Master's Dissertation, Los Angeles, CA: University of Southern California.

Blaz, D. (2013). *Differentiated assessment for middle and high school classrooms*. Routledge.

Bondie, R. S., Dahnke, C., & Zusho, A. (2019). How Does Changing “One-Size-Fits-All” to Differentiated Instruction Affect Teaching?. *Review of Research in Education*, 43(1), 336-362.

Brennan, S. A. (2008). Differentiated Instruction and Literacy Skill Development in the Preschool Classroom. Ph.D. Dissertation, Ames, IA: Iowa State University.

Brimijoin, K. (2005). Differentiation and high-stakes testing: An oxymoron?. *Theory Into Practice*, 44(3), 254-261.

- Celik, S. (2019). Can Differentiated Instruction Create an Inclusive Classroom with Diverse Learners in an Elementary School Setting. *Journal of Education and Practice*, 10(6), 31-40.
- Chamberlin, M., & Powers, R. (2010). The promise of differentiated instruction for enhancing the mathematical understandings of college students. *Teaching Mathematics and Its Applications: An International Journal of the IMA*, 29(3), 113-139.
- de Graaf, A., Westbroek, H., & Janssen, F. (2019). A practical approach to differentiated instruction: How biology teachers redesigned their genetics and ecology lessons. *Journal of Science Teacher Education*, 30(1), 6-23.
- Deunk, M. I., Smale-Jacobse, A. E., de Boer, H., Doolaard, S., & Bosker, R. J. (2018). Effective differentiation practices: A systematic review and meta-analysis of studies on the cognitive effects of differentiation practices in primary education. *Educational Research Review*, 24, 31-54.
- Dunn, R. S. & Dunn, K. J. (1993). *Teaching secondary students through their individual learning styles: Practical approaches for grades 7-12*. Needham, MA: Allyn & Bacon.
- Dunn, R., & Dunn, K. J. (1992). *Teaching elementary students through their individual learning styles: Practical approaches for grades 3-6*. Allyn and Bacon.
- Goleman, D. (2000). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam Dell.
- Gregorc, A. F. (1982). *An adult's guide to style*. Columbia, CT: Gregorc Associates.
- Hattie, J. (2012). *Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning*. Routledge.
- Heacox, D. (2009). *Making differentiation a habit: How to ensure success in academically diverse classrooms*. Minneapolis: Free Spirit Publishing.
- Hell, J. (1983). *Perception and cognition*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Hong, G., Corter, C., Hong, Y., & Pelletier, J. (2012). Differential effects of literacy instruction time and homogeneous ability grouping in kindergarten classrooms: Who will benefit? Who will suffer?. *Educational evaluation and policy analysis*, 34(1), 69-88.
- Leithwood, P. H. K. (2013). Unseen Forces: The impact of social culture: School leadership. In *Leading schools in a Global Era* (pp. 130-155). Routledge.
- Lenz, B. K., Schumaker, J. B., Deshler, D. D., & Bulgren, J. A. (1998). *The course organizer routine*. Lawrence, KS: Edge Enterprises.
- Little, C. A., McCoach, D. B., & Reis, S. M. (2014). Effects of differentiated reading instruction on student achievement in middle school. *Journal of Advanced Academics*, 25(4), 384-402.
- Mavidou, A., & Kakana, D. (2019). Differentiated Instruction in Practice: Curriculum Adjustments in Kindergarten. *Creative Education*, 10(3), 535-554.

- Mcguire, J. M., Scott, S. S., & Shaw, S. F. (2006). Universal design and its applications in educational environments. *Remedial and special education, 27*(3), 166-175.
- Mellard, D., & Johnson, E. (2008). Response to intervention: A practitioner's guide to implementation.
- Ober, G. (2015). Fliperentiation: Flipped Classroom + Differentiation= Fliperentiation. Bluegrass Music News.
- Papadakis, S., & Ziskos, V. Design and Implementation of Differentiated Instruction Digital Scenarios in LAMS.
- Santamaria, L. J. (2009). Culturally responsive differentiated instruction: Narrowing gaps between best pedagogical practices benefiting all learners. *Teachers College Record, 111*(1), 214-247.
- Santangelo, T., & Tomlinson, C. A. (2009). The application of differentiated instruction in postsecondary environments: Benefits, challenges, and future directions. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education, 20*(3), 307-323.
- Suprayogi, M. N., Valcke, M., & Godwin, R. (2017). Teachers and their implementation of differentiated instruction in the classroom. *Teaching and Teacher Education, 67*, 291–301.
- Tomlinson, C. A. (1999). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners*. Alexandria, VA: ASCD.
- Tomlinson, C. A. (2003). *Fulfilling the promise of the differentiated classroom: Strategies and tools for responsive teaching*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Tomlinson, C. A. (2005). Grading and Differentiation: Paradox or Good Practice? *Theory Into Practice, 44*(3), 262-269.
- Tomlinson, C. A., & Moon, T. R. (2013). *Assessment and student success in a differentiated classroom*. ASCD.
- Tomlinson, C. A., & Strickland, C. A. (2005). *Differentiation in practice: A resource guide for differentiating curriculum, grades 9-12*. ASCD.
- Tomlinson, C. A., Brighton, C., Hertberg, H., Callahan, C. M., Moon, T. R., Brimijoin, K., ... & Reynolds, T. (2003). Differentiating instruction in response to student readiness, interest, and learning profile in academically diverse classrooms: A review of literature. *Journal for the Education of the Gifted, 27*(2-3), 119-145.
- van Casteren, W., Bendig-Jacobs, J., Wartenbergh-Cras, F., van Essen, M., & Kurver, B. (2017). Differentiëren en differentiatievaardigheden in het primair onderwijs.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Δείκτες καταγραφής των δομικών συστατικών της διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Ευέλικτη ομαδοποίηση	Δυνατότητα επιλογών
<ul style="list-style-type: none"> □ Η ομαδοποίηση βασίζεται σε προηγούμενη αξιολόγηση της ετοιμότητας των μαθητών. □ Η ομαδοποίηση βασίζεται σε προηγούμενη αξιολόγηση των ενδιαφερόντων των μαθητών. □ Η ομαδοποίηση βασίζεται σε προηγούμενη αξιολόγηση της μαθησιακής προτίμησης των μαθητών. □ Οι μαθητές δεν εργάζονται σταθερά στις ίδιες ομάδες. □ Οι μαθητές γνωρίζουν τον ρόλο τους στην ομάδα. □ Υπάρχει εναλλαγή των τύπων ομαδοποίησης (Ατομικά, μικρή ομάδα, μεγάλη ομάδα, όλη η τάξη). □ Οι ομάδες καθορίζονται κάποιες φορές από τον εκπαιδευτικό, κάποιες από τους ίδιους τους μαθητές και κάποιες τυχαία. 	<ul style="list-style-type: none"> □ Οι επιλογές που δίνονται βασίζονται σε προηγούμενη αξιολόγηση της ετοιμότητας των μαθητών. □ Οι επιλογές που δίνονται βασίζονται σε προηγούμενη αξιολόγηση των ενδιαφερόντων των μαθητών. □ Οι επιλογές που δίνονται βασίζονται σε προηγούμενη αξιολόγηση της μαθησιακής προτίμησης των μαθητών. □ Οι μαθητές διδάσκονται πώς να κάνουν επιλογές. □ Οι μαθητές έχουν συχνά ευκαιρίες να κάνουν επιλογές. □ Οι μαθητές έχουν ευκαιρίες να επιλέξουν τον τρόπο που θα εργαστούν (π.χ., ατομικά, ομαδικά, σε ήρεμη θέση μακριά από άλλους, κ.λπ.). □ Όλες οι επιλογές αφορούν τους ίδιους στόχους του Α.Π. □ Όλες οι επιλογές χρειάζονται περίπου τον ίδιο χρόνο.
Αξιολογες δραστηριότητες	Κοινή ευθύνη για τη μάθηση
<ul style="list-style-type: none"> □ Οι δραστηριότητες είναι εξίσου ενδιαφέρουσες. □ Οι δραστηριότητες απαιτούν οι μαθητές να εργαστούν στο επίπεδο ετοιμότητάς τους. □ Οι δραστηριότητες στοχεύουν στον ίδιο μαθησιακό στόχο. □ Οι δραστηριότητες μπορούν να αξιολογηθούν με βάση κοινά κριτήρια, τα οποία οι μαθητές γνωρίζουν και έχουν κατανοήσει. 	<ul style="list-style-type: none"> □ Οι μαθητές έχουν ευκαιρίες να σκεφτούν και να εντοπίσουν τους τρόπους με τους οποίους μαθαίνουν καλύτερα. □ Οι μαθητές γνωρίζουν και μπορούν να αναφέρουν τον μαθησιακό στόχο. □ Οι μαθητές αποφασίζουν μαζί με τον εκπαιδευτικό τα κριτήρια αξιολόγησης. □ Οι μαθητές μαθαίνουν να αυτό-αξιολογούνται. □ Οι μαθητές ζητούν ανατροφοδότηση και μαθαίνουν να τη διαχειρίζονται.
Συνεχής αξιολόγηση	
<ul style="list-style-type: none"> □ Οι μαθητές συμπληρώνουν πρωτόκολλα αξιολόγησης, κάρτες εισόδου ή ερωτηματολόγια για την αξιολόγηση της ετοιμότητας, των ενδιαφερόντων και της μαθησιακής προτίμησης (Αρχική αξιολόγηση). □ Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, οι μαθητές έχουν ευκαιρίες να δείξουν τι έχουν μάθει μέσα από σύντομες αξιολογήσεις που δεν βαθμολογούνται (Διαμορφωτική αξιολόγηση). □ Ο εκπαιδευτικός συλλέγει δεδομένα από την αξιολόγηση και σχεδιάζει τη διδασκαλία. □ Οι μαθητές έχουν ευκαιρίες για εντοπίσουν τις αδυναμίες τους και να αυτό-αξιολογηθούν. □ Στο τέλος της διδασκαλίας να υπάρχει ανακεφαλαιωτική/τελική αξιολόγηση για την αξιολόγηση της μάθησης. 	

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

		Ποτέ	Σπάνια	Μερικές φορές	Συχνά	Πάντα
1.	Ο σχεδιασμός μου επιτρέπει την ανάπτυξη της μάθησης;					
2.	Ο σχεδιασμός μου εξυπηρετεί τα διαφορετικά στάδια ανάπτυξης και τις δυνατότητες των μαθητών;					
3.	Εφαρμόζω ποικιλία δραστηριοτήτων στην τάξη;					
4.	Δημιουργείται ένα μαθησιακό περιβάλλον που ευνοεί την εκμάθηση και προσελκύει το ενδιαφέρον των μαθητών;					
5.	Επιβραβεύω τους μαθητές για τα επιτεύγματα και τη δουλειά που έκαναν;					
6.	Κάνω σωστή διαχείριση συμπεριφοράς μαθητών;					
7.	Δημιουργώ θετική σχέση με τους μαθητές;					
8.	Ενθαρρύνω τη δημιουργική αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών;					
9.	Κάνω αποτελεσματική οργάνωση του περιβάλλοντος για μάθηση;					
10.	Αναγνωρίζω την προηγούμενη γνώση και τις δεξιότητες των μαθητών;					
11.	Κάνω χρήση των εμπειριών των μαθητών κατά τη διάρκεια του μαθήματος, για να ενθαρρύνω την ανακάλυψη της γνώσης;					
12.	Κάνω σωστή διαχείριση του χρόνου;					
13.	Προσαρμόζω τη ροή του μαθήματος και την ταχύτητα σύμφωνα με την πρόοδο των μαθητών;					
14.	Χρησιμοποιώ μεθόδους διαμορφωτικής αξιολόγησης;					
15.	Πετυχαίνω ξεκάθαρη δομή του μαθήματος και κτίσιμο γεφυρών και ένωσης νοημάτων μέσω ασκήσεων/δράσεων;					
16.	Ενθαρρύνω τους μαθητές να λαμβάνουν μέρος στη συζήτηση μέσω της υποβολής ερωτήσεων;					
17.	Οι ασκήσεις είναι επικεντρωμένες στις δυνατότητες κάθε μαθητή ξεχωριστά;					

18.	Ενσωματώνω την τεχνολογία όπου χρειάζεται;					
19.	Κάνω χρήση διαφορετικών εργαλείων/πηγών, για να ανταποκρίνεται το μάθημα σε όλες τις ανάγκες και προτιμήσεις;					
20.	Ενθαρρύνω τους μαθητές να αναπτύξουν την αίσθηση της ταυτότητας (με έκφραση, ανεξαρτησία σκέψης, ευελιξία, κλπ.)					
21.	Υποστηρίζω τους μαθητές να αναπτύξουν τις σχέσεις τους με τους γύρω τους (ενισχύουν σχέσεις, συνεργασία, κλπ.)					
22.	Υποστηρίζω τους μαθητές να αναπτύξουν θετική αυτοεικόνα (αντιλαμβάνομαι προσδοκίες, ενισχύω την αυτοπεποίθηση, φιλοδοξία, κλπ.)					
23.	Υποστηρίζω τους μαθητές να γίνουν πιο αποτελεσματικοί στην επικοινωνία τους (δημιουργική έκφραση, γράμματα, αριθμοί, χρήση γλώσσας, κλπ.)					
24.	Ενθαρρύνω τους μαθητές να υιοθετήσουν θετική προσέγγιση προς την μάθηση και τη γνώση, με το να αναπτυχθεί η αυτοπεποίθησή τους (υπάρχει ενθουσιασμός και κίνητρο, περιέργεια, επιμονή, φαντασία, συγκέντρωση, αποδοχή κριτικής, κλπ.)					
25.	Υποστηρίζω τους μαθητές στην ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων (επισήμανση, αναγνώριση, υπόθεση, πρόβλεψη, σύγκριση, ομαδοποίηση, κλπ.)					

Προτάσεις Βελτίωσης

.....

.....

.....

.....

.....